

Petycja NRA ws. zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu

Naczelną Radę Adwokacką wystąpi do Senatu RP z petycją w sprawie podjęcia inicjatywy ustawodawczej dotyczącej zmiany zasad orzekania o zwrocie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu przez adwokata w postępowaniach cywilnych i karnych. Uchwałę w tej sprawie podjęto podczas posiedzenia plenarnego NRA 16 stycznia 2021 r.

Autorem petycji oraz załączonego do niej projektu ustawy jest adwokat Przemysław Rosati, członek NRA.

Przedmiotem petycji jest zmiana przepisów poprzez uszczegółowienie i ujednoczenie zasad orzekania o zwrocie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu przez adwokata w postępowaniach cywilnych i karnych. Postulowane w załączonym do petycji projekcie ustawy zmiany przepisów umożliwią adwokatowi ustanowionym z urzędu otrzymanie należnego wynagrodzenia za już udzieloną pomoc prawną (na bieżąco) bez konieczności, często wieloletniego, oczekiwania na wynagrodzenie za czynności procesowe wykonane w toku postępowań sądowych – karnych i cywilnych.

Celem petycji jest jednolite uregulowanie w odniesieniu do procedury cywilnej i karnej, że zwrot kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu sąd przyznaje w oddzielnym postanowieniu, które wydaje po wydaniu orzeczenia kończącego sprawę w instancji, co skutkuje uprawomocnieniem się tego orzeczenia i możliwością jego realizacji, niezależnie od dalszego biegu sprawy. Wypłata wynagrodzenia nie jest uzależniona od prawomocnego zakończenia postępowania, a jedynie od zakończenia sprawy w danej instancji. W konsekwencji pełnomocnik (obrońca) ustanowiony z urzędu otrzymuje należne wynagrodzenie za udzieloną pomoc prawną, w oderwaniu od dalszego biegu postępowania i prawomocności orzeczenia kończącego sprawę.

W odniesieniu do postępowania karnego przewiduje szczególne rozwiązanie, ściśle łączące się z zasadą bieżącego rozliczania wynagrodzenia za wykonaną pomoc prawną przyjmując, że na wniosek pełnomocnika (obrońcy) ustanowionego z urzędu w przedmiocie zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu sąd rozstrzyga także na każdym etapie postępowania, zasądzając zwrot kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu do wysokości kosztów aktualnie należnych na danym etapie postępowania.

W odniesieniu do postępowania cywilnego projekt objęty petycją wprowadza zasadę jednolitego traktowania pełnomocników procesowych świadczących pomoc prawną z urzędu w zakresie rozliczania kosztów tej pomocy, a także uściśla zasady i termin rozliczenia wynagrodzenia należnego pełnomocnikowi ustanowionemu z urzędu w przypadku cofnięcia lub zwolnienia przez sąd ustanowionego z urzędu adwokata lub radcy prawnego, a także wygaśnięcia ustanowienia adwokata lub radcy prawnego wskutek śmierci strony, która korzystała z pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

W przypadku cofnięcia lub zwolnienia przez sąd ustanowionego z urzędu adwokata lub radcy prawnego, a także wygaśnięcia ustanowienia adwokata lub radcy prawnego wskutek śmierci strony, która korzystała z pomocy prawnej udzielonej z urzędu, Sąd na wniosek pełnomocnika ustanowionego z urzędu w przedmiocie zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu rozstrzyga w terminie 14 dni od dnia złożenia wniosku, zasądzając zwrot kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu. Rozwiązanie to pozwala na przyznanie i wypłatę wynagrodzenia za rzeczywiście wykonaną pomoc prawną, bezpośrednio po nastąpieniu wskazanych zdarzeń prawnych, bez konieczności oczekiwania na zakończenie postępowania, w którym pomoc prawna z urzędu była świadczona. Jednocześnie przewiduje instrument procesowy pozwalający na

zainicjowanie postępowania w przedmiocie rozpoznania wniosku o zasądzenie tych kosztów i nakłada na sąd obowiązek rozstrzygnięcia w przedmiocie wniosku w terminie instrukcyjnym.

W petycji i załączonym do niej projekcie ustawy proponuje się także rozwiązanie, w świetle którego „Koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w każdym przypadku ponosi Skarb Państwa. W sprawie, w której kosztami procesu został obciążony przeciwnik procesowy strony korzystającej z pomocy prawnej udzielonej przez pełnomocnika ustanowionego z urzędu, Sąd zasądza zwrot kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu od przeciwnika tej strony na rzecz Skarbu Państwa z jednoczesnym przyznaniem od Skarbu Państwa i poleceniem wypłaty równowartości tych kosztów na rzecz pełnomocnika procesowego strony korzystającej z pomocy prawnej udzielonej z urzędu z sum Skarbu Państwa. Takie rozwiązanie jednolicie ureguluje zasady zasądzenia i wypłacania wynagrodzenia pełnomocnikowi ustanowionemu z urzędu w sytuacji, w której kosztami procesu został obciążony przeciwnik procesowy strony korzystającej z pomocy udzielonej przez adwokata ustanowionego z urzędu. Rozwiązanie to zrywa z obecnie ukształtowaną (§ 6 rozporządzenia dot. kosztów), wadliwą zasadą nierównego traktowania pełnomocników procesowych świadczących pomoc prawną z urzędu w aspekcie wypłaty należnego wynagrodzenia z tego tytułu, w zależności od tego czy strona, którą reprezentował pełnomocnik wygrała czy przegrała proces. Przypomnieć należy, że obecnie pełnomocnik świadczący pomoc prawną z urzędu reprezentujący stronę wygrywającą jest w gorszej sytuacji, niż pełnomocnik strony przegrywającej, jako że temu ostatniemu koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu wypłaca Skarb Państwa bezwarunkowo, natomiast pełnomocnikowi wygrywającemu proces, Skarb Państwa wypłaci wynagrodzenie dopiero po wykazaniu przez pełnomocnika bezskuteczności ich egzekucji.

W konsekwencji projektowany akt prawny objęty petycją porządkuje zasady zasądzenia zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, wypełniając istniejącą w tym zakresie lukę w prawie procesowym, rozstrzygając niejednolitości w orzecznictwie, wprowadzając także po stronie ich beneficjentów instrumenty procesowe służące wyegzekwowaniu tych uprawnień. Ostatecznie umożliwi pełnomocnikowi (obrońcy) ustanowionemu z urzędu otrzymanie należnego wynagrodzenia za już udzieloną pomoc prawną (na bieżąco), pozostawiając jednocześnie organowi procesowemu pełną kontrolę nad zasadnością i wysokością należnych z tego tytułu kosztów.

Naczelna Rada Adwokacka upoważniła adw. Przemysława Rosati do reprezentowania Naczelnej Rady Adwokackiej w pracach nad petycją przed Senatem Rzeczypospolitej Polskiej, w tym do złożenia petycji.